

ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

КОРОЛЬ В.М.

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ
У СХЕМАХ І ВИЗНАЧЕННЯХ

Черкаси
2005

Король В.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

Рецензенти:

Волошенко О.В. – кандидат педагогічних наук, зав. кафедрою педагогіки і психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників

Савченко О.П. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки вищої школи Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького

Теорія виховання у схемах і визначеннях. Навчальний посібник для педагогічних працівників.

Представлені матеріали містять визначення суті основних понять з теорії виховання, поданих у педагогічному словнику, сучасних підручниках з педагогіки і підготовлені з метою забезпечити підготовку вчителів, які перебувають на курсах підвищення кваліфікації до заліку з теорії виховання.

ТЕМА І ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ

Основні поняття: Виховання, процес виховання, мета виховання, ідеал виховання, структура процесу виховання, ціннісні орієнтації, рушійна сила виховання, самовиховання, перевиховання, зміст виховання.

Характеристики виховання: виховання – загальна і вічна категорія; виховання – сфера практичних соціальних стосунків; виховання – соціальне явище; виховання – найважливіша функція суспільства; виховання – дійовий - фактор відтворення матеріальних і культурних цінностей суспільства; виховання – цілеспрямований організований процес формування особистості; виховання – соціально і педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості; виховання - вплив вихователя на вихованця з метою формування у нього бажаних соціально-психічних і фізичних якостей.

Виховання – процес цілеспрямованого систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. У широкому розумінні виховання – це вся сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку її до участі у виробничому, громадянському й культурному житті суспільства. Сюди входить як спеціально організований вплив виховних закладів, так і соціально-економічні умови, що діють певною мірою стихійно. У вузькому розумінні слова виховання є планомірним впливом батьків і школи на виховання [2, с. 53]

Процес виховання – цілісний процес, в якому органічно поєднані змістова і процесуальна сторони. Змістова сторона процесу виховання характеризує сукупність виховних цілей. Процесуальна – характеризує самокерований процес педагогічної взаємодії вчителя та учня, що включає організацію і функціонування системи виховної діяльності й самовиховання учнів, спрямованої на реалізацію виховних цілей і формування позитивного досвіду самовдосконалення учнів [2, с. 276]

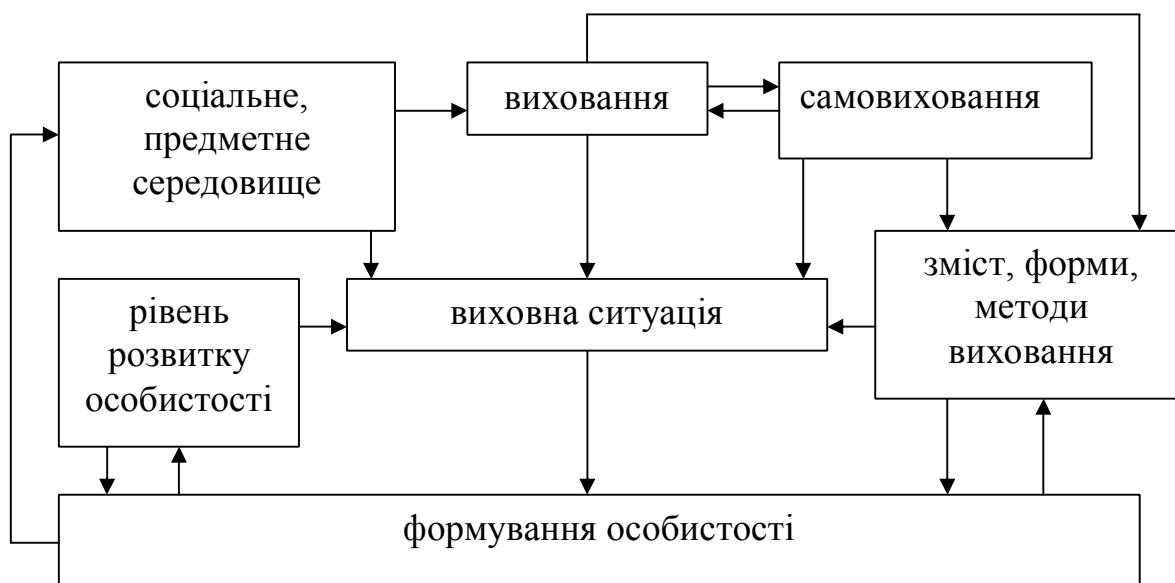

Рис. 1.1 Місце виховання у процесі формування особистості

Мета – передбачення у свідомості результату, на здобуття якого спрямовано діяльність окремої людини, групи або всього суспільства. Категорія мети у вигляді логічної моделі фіксує бажане, до чого людина прагне, що для неї є взірцем у певному виді діяльності, а отже, є активним фактором людської свідомості. Мета тісно пов'язана з засобами її досягнення. Мета має винятково важливе значення для спрямування, організації діяльності, постановки конкретних завдань [2, с. 205]

Метою виховання є сприяння розвитку у вихованця виявленого обдарування чи стримання якихось задатків відповідно до мети („ідеал виховання”) [2, с. 53].

Ідеал – уявлення про найвищу досконалість, яка як взірець, норма і найвища мета, визначає певний спосіб і характер дії людини. Формування ідеалу у дітей необхідно розглядати як виключно важливий аспект загального розвитку особистості дитини, її морального виховання [2, с. 139]

№ п/п	Мета	Суть мети	Характеристика мети
1	Загальна мета, вихідна мета інституційного характеру	Визначає спрямованість системи освіти, загальну стратегію освіти, виховання.	Постійність, статичність, протягом тривалого часу
2	Конструктивна мета, конкретна мета конструктивного характеру	Визначає формування конкретних характеристик людини на певних етапах її освіти, тактику виховання.	Динамічність, змінність, регулярна корекція
3	Оперативна мета	Визначає реалізацію програми навчально-виховної роботи в умовах конкретної школи, конкретного класу, спрямованість конкретних дій конкретного колективу у конкретних умовах.	Високий рівень динамічності
4	Завдання	Мета, що задається в конкретних умовах конкретної ситуації	Найвищий рівень динамічності

Рис. 1.2 Ієрархія цілей виховання

Структура виховання – побудова процесу виховання як різновиду людської діяльності. Вона включає цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовний, діяльнісно-операційний, емоційно-вольвий, контрольню-регулюючий, оцінково-результативний елементи і відбувається поетапно

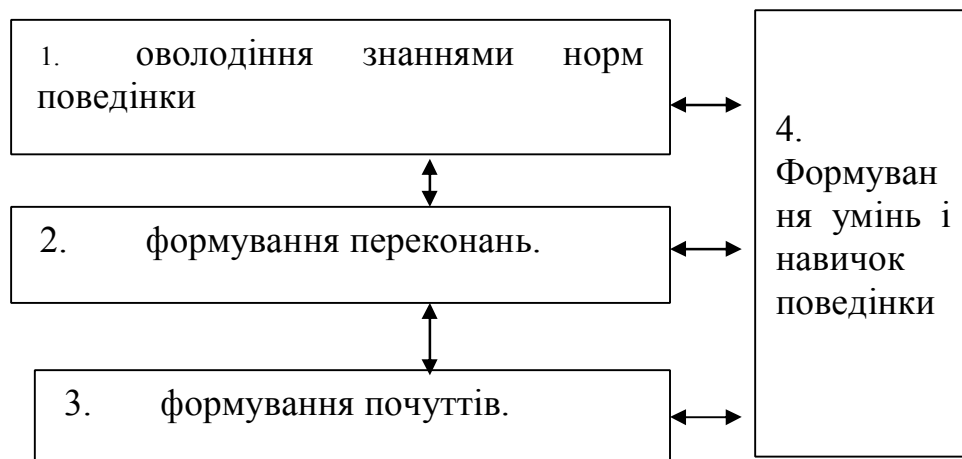

Рис. 1.3 Етапи процесу виховання

Знання – особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, яка характеризується усвідомленням їх істинності [2, с. 137].

Переконання – основна моральна настанова, яка визначає мету і напрям вчинків людини, тверда впевненість у чомусь, заснована на певній ідеї, на світогляді [2, с. 257]. Переконання пов'язані у свідомості з глибоким і широким визначенням і переживанням їх істинності, безумовної переконливості.

Почуття – форма суб'єктивного безпосередньо переживаного відношення людини до явищ навколишньої дійсності, до інших людей, до самого себе і своїх дій [2, с. 266]. Почуття – важливий шлях розуміння людської істини.

Уміння – здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок [2, с. 338]. Уміння – одна з форм функціонування знань

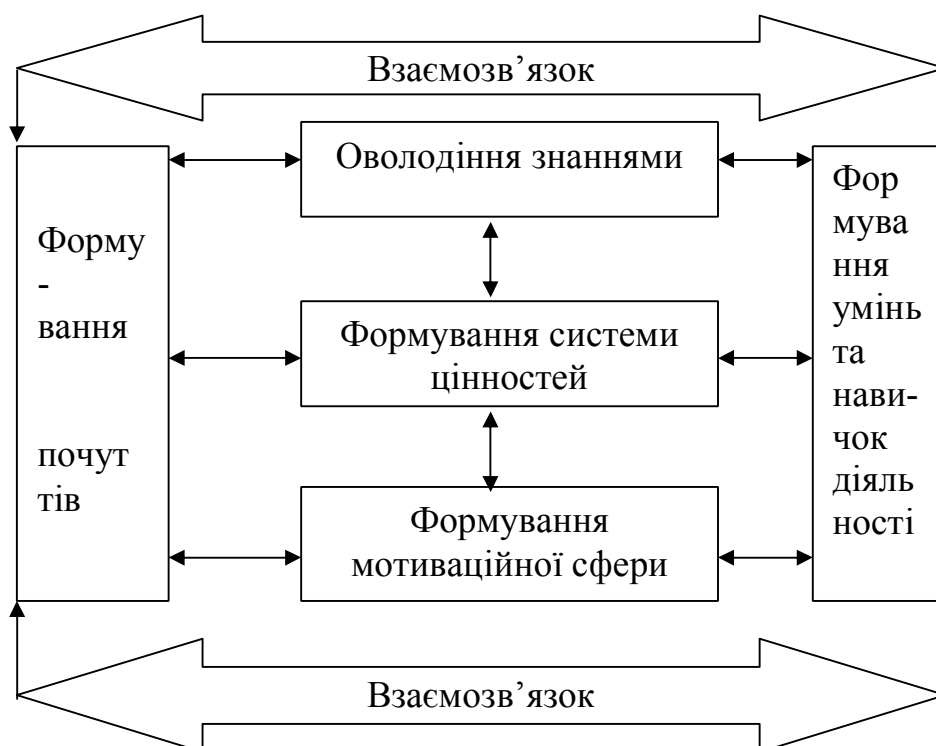

Рис. 1.4 Структура процесу виховання

Цінності – специфічно соціальні визначення об’єктів оточуючого світу, що виявляють їх позитивне чи негативне значення для людини і суспільства (добро і зло, прекрасне і потворне в явищах суспільного життя і природи) [5, с. 407]

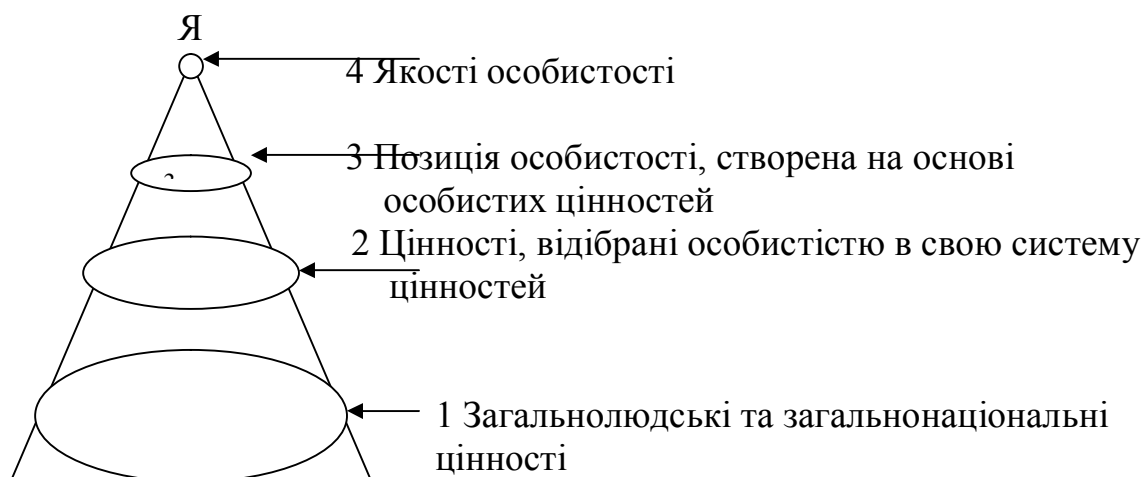

Рис. 1.5 Місце цінностей особистості у розвитку та формуванні особистості

Група цінностей	Зміст цінності
Цінності особистого життя	Воля, мудрість, урівноваженість, працьовитість тощо
Цінності родинного життя	Подружжя вірність, гармонія стосунків поколінь, гостинність, злагода між членами родини тощо
Громадянські цінності	Права і свободи людини, суверенітет особи, пошана до закону тощо
Національні цінності	Державна незалежність України, патріотизм, почуття національної гідності тощо
Абсолютні вічні цінності	Віра, надія, любов, правда, справедливість, доброта тощо
Валео-екологічні цінності	Увага до власного здоров'я, гарт організму, дбайливе ставлення до довкілля тощо

Рис. 1.6 Класифікація цінностей (за О. Вишневським) [4, с. 92]

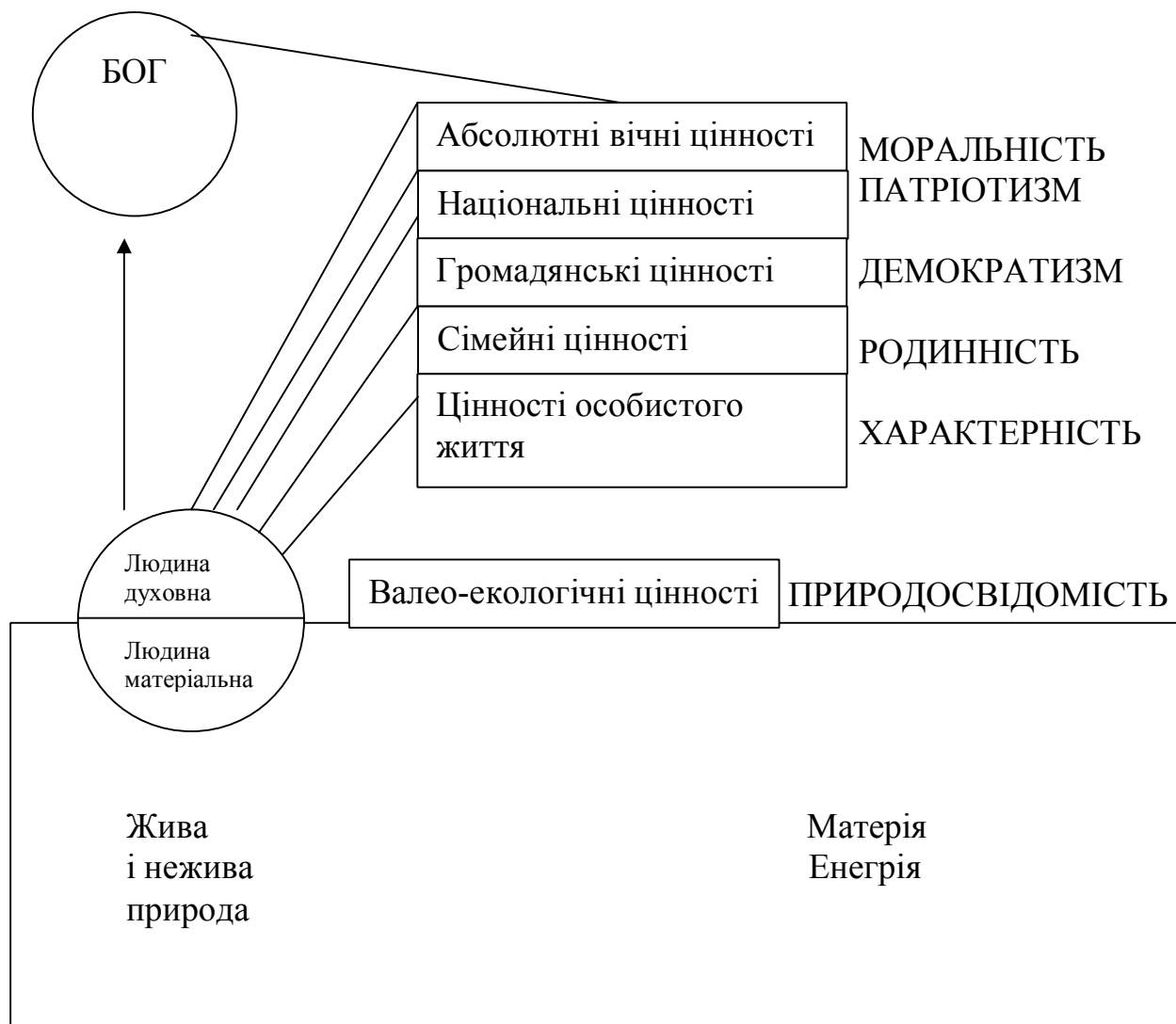

Рис. 1.7 Ієрархія системи цінностей (за О. Вишневським) [4, с. 92]

Зміст освіти впливає із її основної функції – прилучити молодь до загальнолюдських і національних цінностей; це – система наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних умінь і навичок та способів діяльності, досвіду творчої діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей та відповідної поведінки [2, с. 137]

Рис. 1.8 Зміст та завдання складових частин виховання

- I.
- 1) Формування любові до праці.
 - 2) Виховання почуття поваги до людей праці і результатів трудової діяльності.
 - 3) Озброєння уміннями і навичками трудової діяльності.
 - 4) Формування готовності до вибору професії та участі у праці.
- II
1. Оволодіння основами знань, умінь та навичок.
 2. Формування світогляду.
 3. Розвиток інтелектуальних здібностей.
 4. Оволодіння методикою самостійної пізнавальної діяльності.
- III
- 1 Формування творчих умінь створювати прекрасне навколо себе.
 2. Формування почуття прекрасного.
 3. Формування уміння бачити прекрасне в оточуючій дійсності.
 4. Виховання емоцій.
- IV
1. Створення умов для формування фізично здорового організму.
 2. Тренування і загартовування організму.
 3. Формування санітарно-гігієнічних умінь і навичок.
 4. Формування волі, спритності, краси рухів.
- V
1. Оволодіння правилами і нормами поведінки.
 2. Формування почуттів.
 3. Формування умінь та навичок моральної діяльності та поведінки.
 4. Формування переконань.

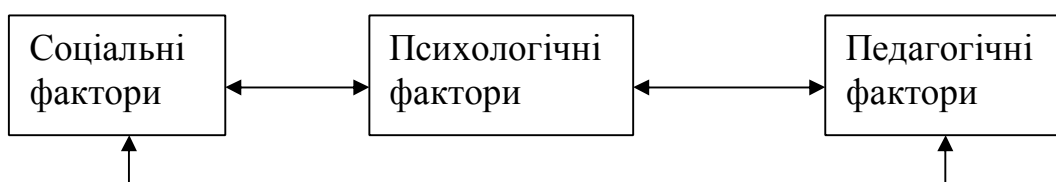
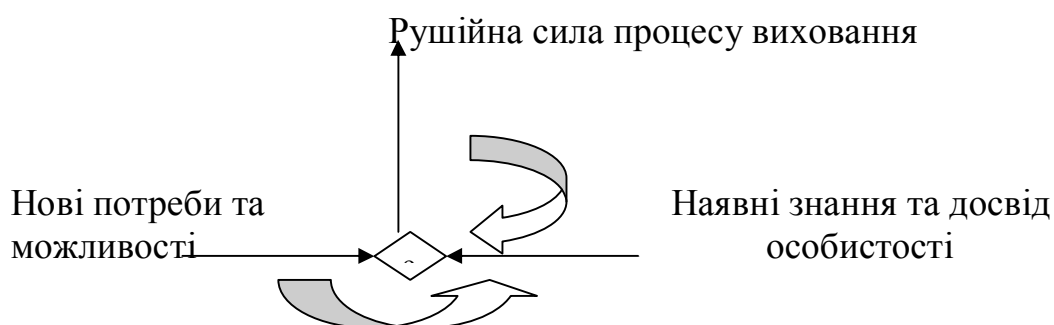

Рис. 1.9 Діалектичність та багатофакторність процесу виховання

Рушійна сила процесу виховання – результат протиріччя між набутими знаннями та досвідом у поведінці особистості, з одного боку та новими потребами та її можливостями, з іншого.

особистості

Рис. 1.10 Рушійна сила процесу виховання
Модифікації виховання:

Самовиховання – внутрішній процес виховання, спрямований людиною на самовдосконалення.

Перевиховання – процес, спрямований на зміну негативних стереотипів що сформувалися як позитивні.

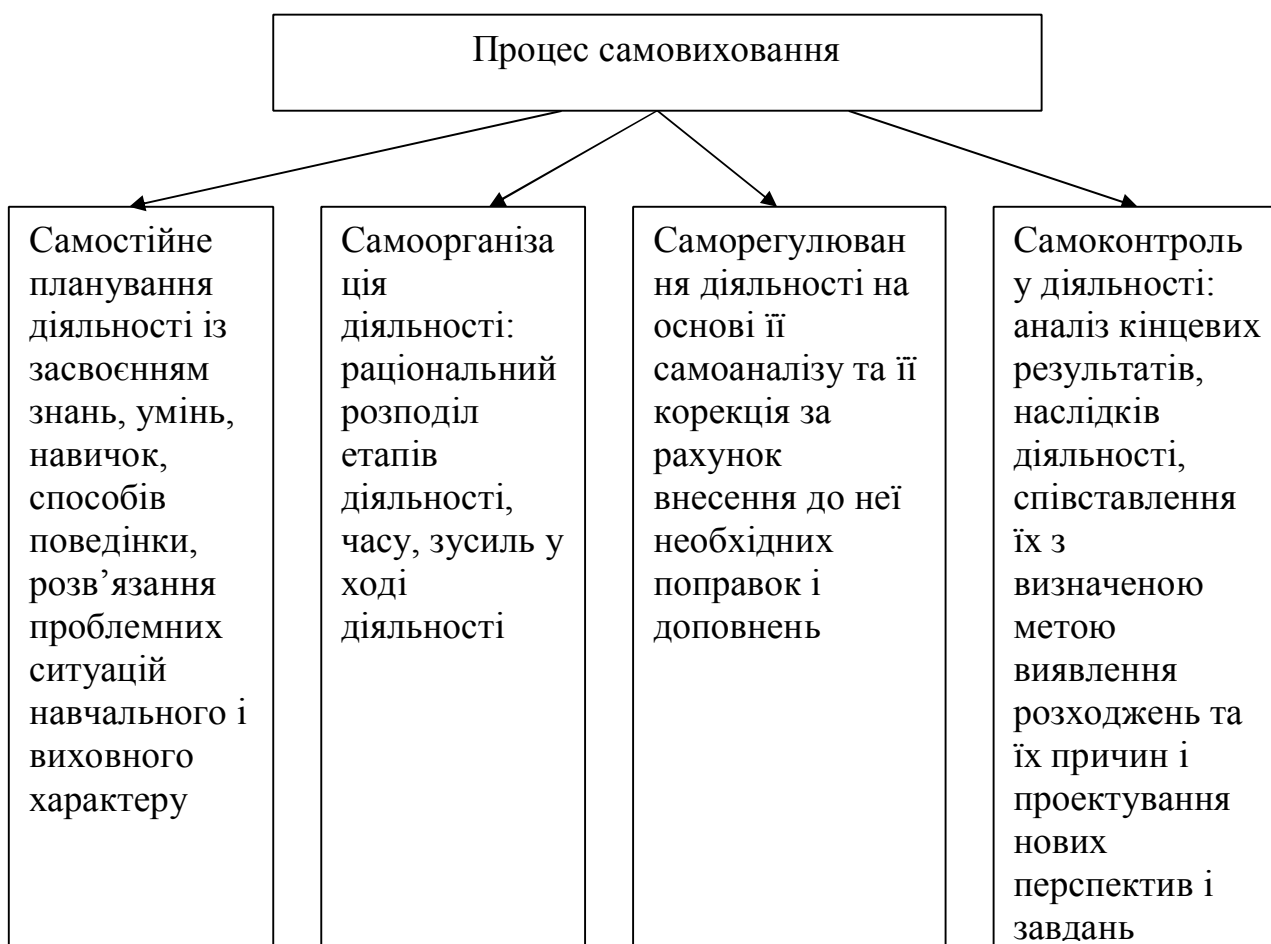

Рис.1.11 Процес самовиховання

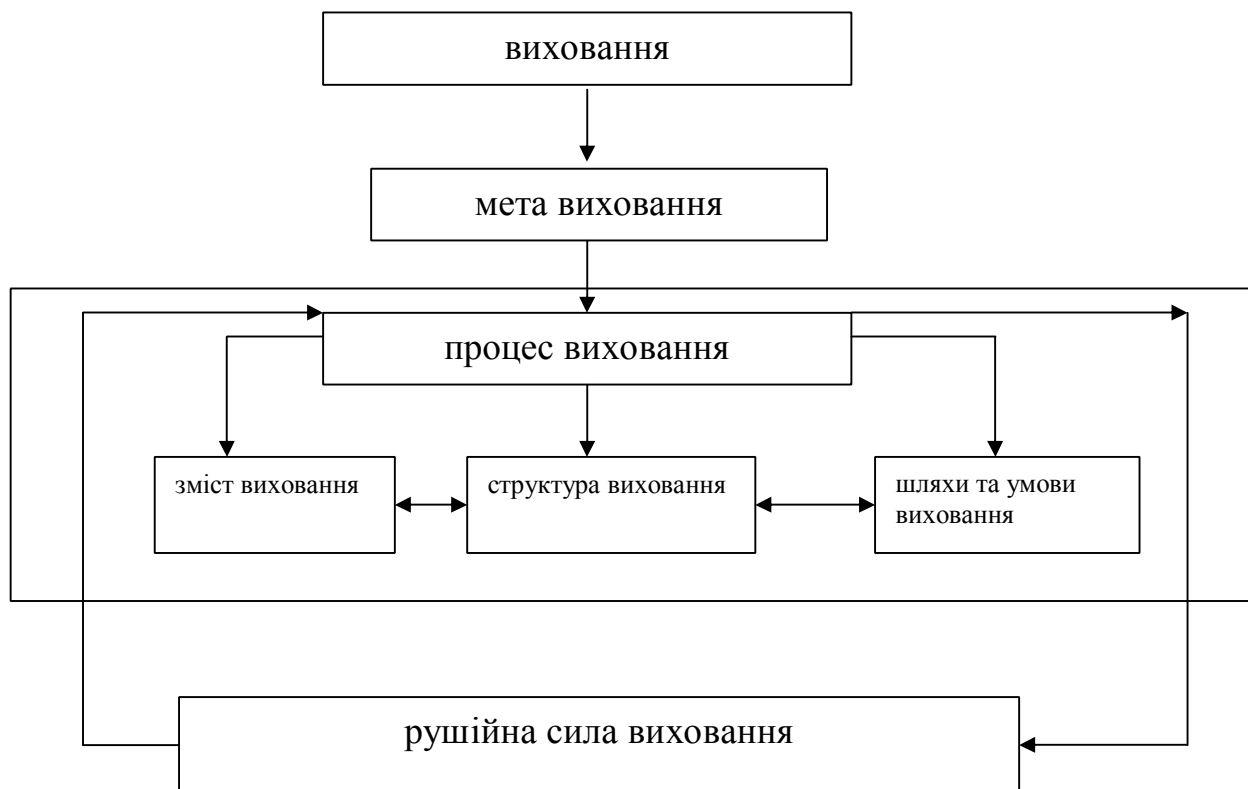

Рис. 1.12 Зв'язок основних понять теми

ТЕМА 2 ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ

Закономірності процесу виховання зумовлюються закономірностями виховання як суспільного явища, а також закономірностями розвитку особистості.

Під **закономірностями виховання** розуміється об'єктивно існуючий зв'язок педагогічних явищ і процесів, що постійно повторюється.

Закономірності виховання – стійкі й суттєві зв'язки між елементами виховного процесу, що забезпечують його ефективність [2, с. 131].

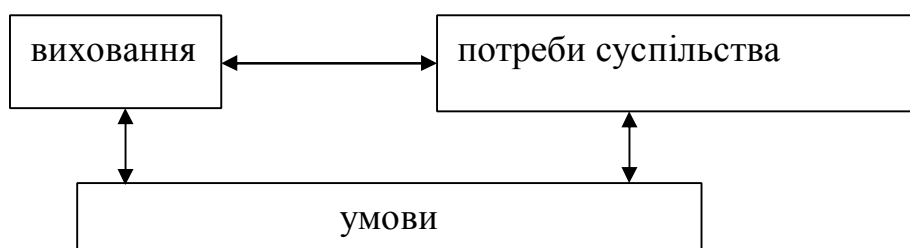

Рис. 2.1 Ефективність виховання зумовлюється врахуванням суспільних потреб та умов

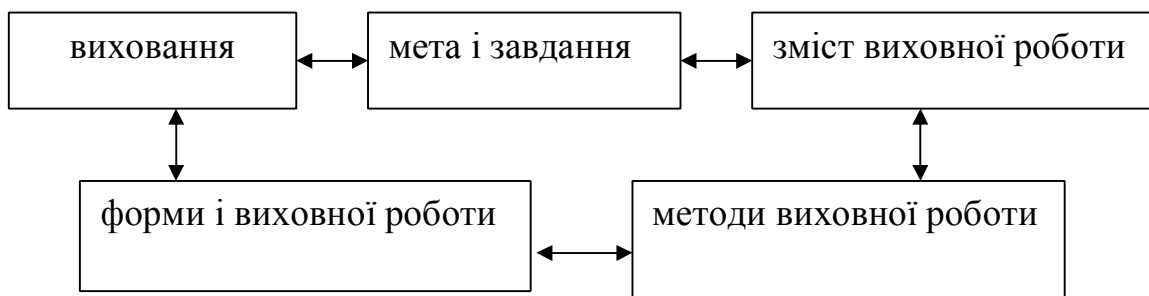

Рис. 2.2 Ефективність виховання детермінується взаємозумовленістю мети, завдань, змісту, форм та методів виховної роботи у процесі виховання

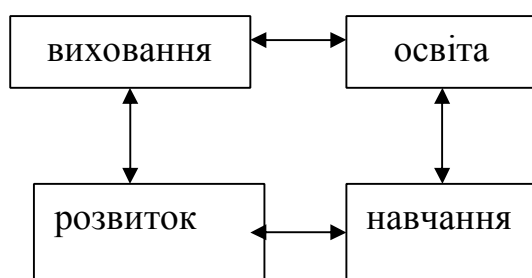

Рис. 2.3 Ефективність виховання детермінується взаємозумовленістю процесів виховання, освіти та навчання у забезпеченні розвитку особистості

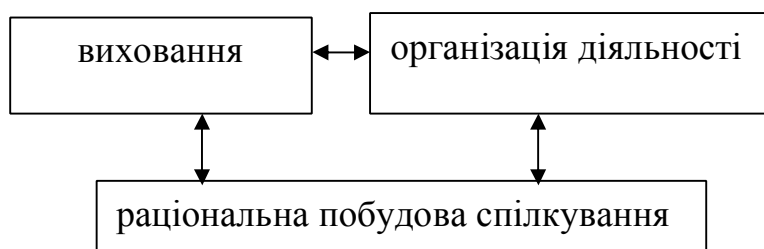

Рис. 2.4 Ефективність виховання зумовлена організацією діяльності і раціональною побудовою спілкування

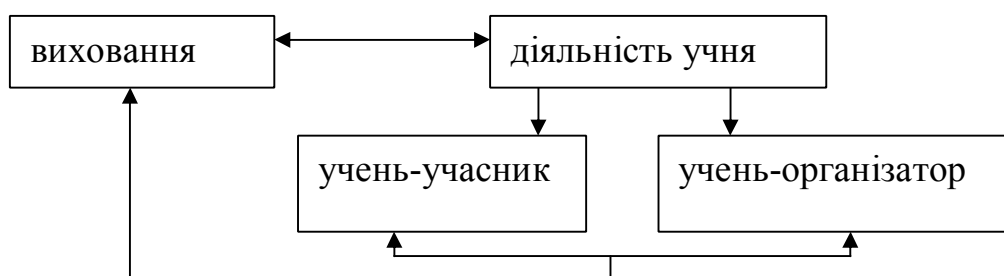

Рис. 2.5 Ефективність виховання особистості зумовлюється процесом включення її в різносторонню діяльність у позиції як учасника так і організатора.

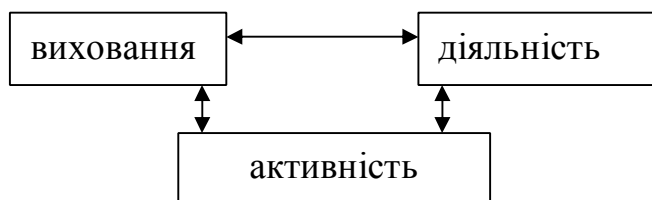

Рис. 2.6 Ефективність виховання зумовлюється рівнем стимулювання внутрішньої активності особистості в організованій діяльності.

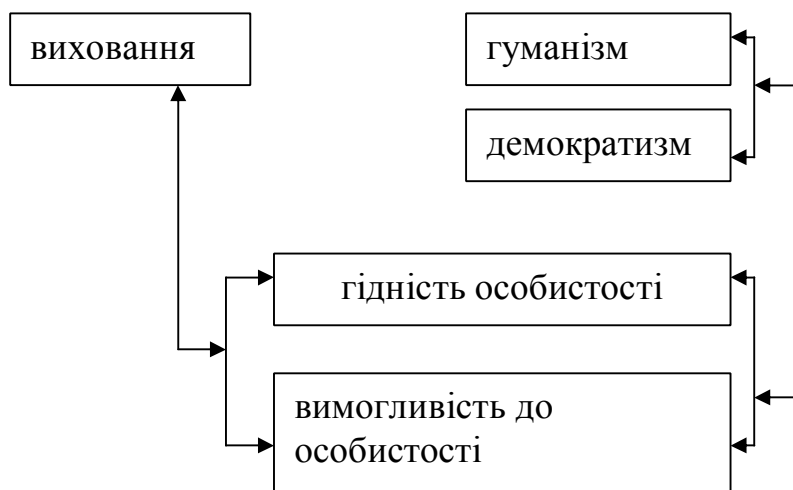

Рис. 2.7 Ефективність виховання зумовлюється взаємозв'язком реалізації вимог принципів гуманізму і демократизму з поєднанням поваги до гідності особистості вихованця з високою вимогливістю до неї.

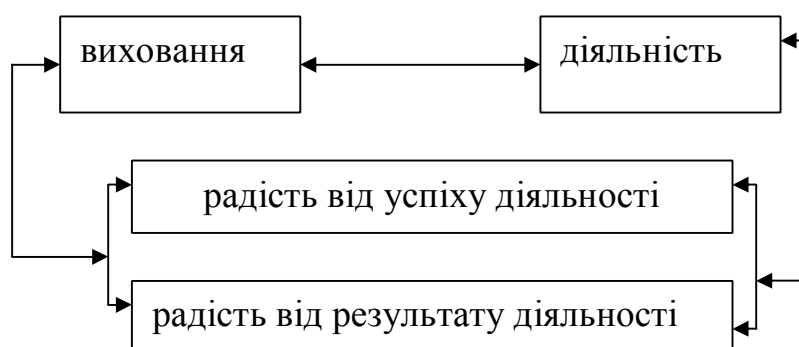

Рис. 2.8 Ефективність виховання особистості залежить від рівня забезпечення радості успіху від діяльності й досягнутого результату.

Рис. 2.9 Ефективність виховання залежить від своєчасного виявлення та реальної опори на позитивні якості дитини.

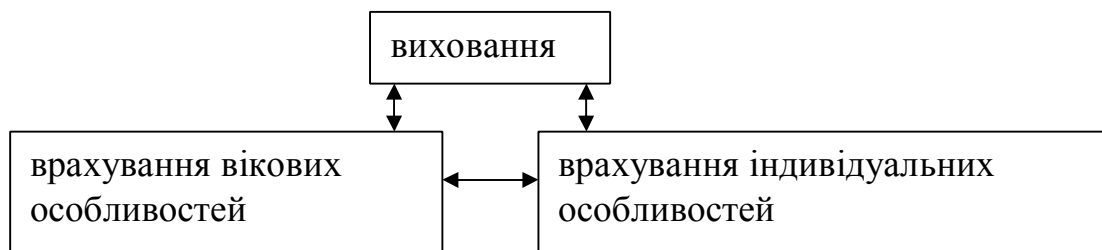

Рис. 2.10 Ефективність виховання залежить від врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини.

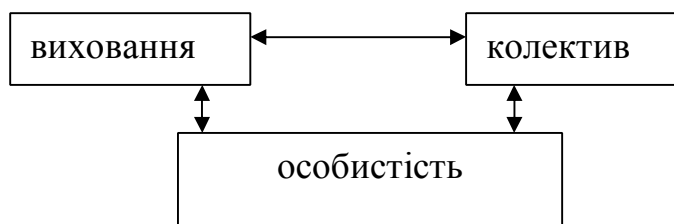

Рис. 2.11 Ефективність виховання особистості зумовлюється його здійсненням у колективі й через колектив.

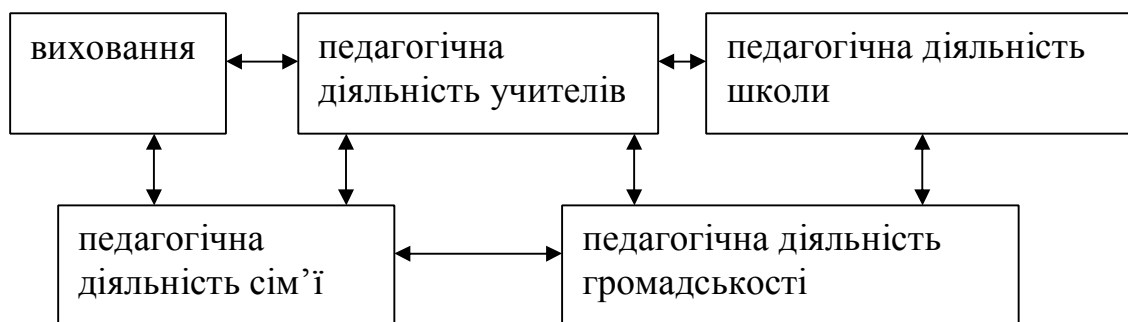

Рис. 2.12 Ефективність виховання залежить від єдності й погодженості педагогічних зусиль учителів, школи, сім'ї й громадськості.

Принципи виховання – вихідні положення, що впливають із закономірностей виховання й визначають загальне спрямування виховного процесу, основні вимоги до його змісту, методики та організації.

Принципи виховання – система вимог, що охоплює всі сторони процесу виховання й відображає результати узагальнення досвіду виховної практики.

Загальні принципи виховання: суспільної спрямованості; виховання особистості в діяльності та спілкуванні; стимулювання внутрішньої активності особистості; гуманізм у поєднанні з високою вимогливістю; оптимістичного прогнозування; опора на позитивні якості учнів; врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; виховання у колективі; єдність і погодженість вимог, зусиль і дій школи, родини і громадськості.

Принципи національного виховання: виховання в громадянському, національному дусі; гуманізм, демократизм, природовідповідність,

діяльнісно-особистісний; єдності родинного і шкільного виховання, наступність, спадкоємність поколінь [2, с. 270]

Правила виховання – шляхи реалізації вимог принципів виховання.

Принцип виховання	Правила реалізації вимог принципів виховання
Принцип природовідповідності	<p>організуйте процес виховання з урахуванням вікових особливостей фізіологічного, психічного та соціального розвитку особистості;</p> <p>використовуйте більше рухливих ігор з дітьми молодшого шкільного віку, не переобтяжуйте фізичними навантаженнями дітей середнього шкільного віку, стимулюйте заняття фізичною культурою дітей старшого шкільного віку;</p> <p>не переобтяжуйте увагу дітей молодшого шкільного віку довготривалими виховними заходами, працюйте над виробленням у них навичок поведінки, виконанням режимних правил, зосередьте увагу на формуванні почуття відповідальності у дітей середнього віку, стимулюйте розвиток самостійності у дітей старшого шкільного віку;</p> <p>працюйте над усвідомленням конкретних понять моральної поведінки у дітей молодшого шкільного віку, формуйте розуміння суті абстрактних моральних понять у дітей середнього шкільного віку, стимулюйте розвиток системи морального самовдосконалення в учнів старших класів;</p> <p>сприйте поетапному формуванню ідеалу: конкретного - у дітей молодшого шкільного віку, збірного - у дітей середнього шкільного віку та синтетичного - у старших школярів;</p> <p>використовуйте можливості явища сенситивності різних вікових категорій дітей;</p> <p>організуйте процес виховання з урахуванням та з опорою на індивідуальні особливості дитини.</p>
Принцип культуровідповідності	<p>організуйте процес виховання у відповідності з потребами соціуму з урахуванням об'єктивних змін, які відбуваються у соціальному, культурному, економічному житті суспільства;</p> <p>ширше використовуйте історичні надбання духовної, матеріальної культури; постійно залучайте дітей до вивчення культури сучасності;</p> <p>створіть умови для усвідомлення основ культури; подбайте про залучення дітей до різних видів творчої діяльності, спрямовуючи її на формування, розвиток, вдосконалення творчих здібностей особистості;</p>

	<p>впроваджуйте у досвід своєї роботи новітні технології виховання, які відповідають рівню розвитку сучасної культури; постійно стимулюйте процес спілкування дітей з різними видами мистецтва на різних рівнях (спостереження, усвідомлення, розуміння прекрасного, участь у продуктивній творчій діяльності).</p>
<p>Принцип гуманізації виховання</p>	<p>постійно дбайте про усвідомлення кожною дитиною величчї людини, важливості яскравого прояву особистості, необхідності розвитку її індивідуальних особливостей;</p> <p>створіть умови для розвитку моральних стосунків в учнівському колективі;</p> <p>унікайте авторитарного стилю спілкування з учнями;</p> <p>постійно працюйте над створенням ситуацій успіху кожної дитини у різних видах діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей;</p> <p>висловлюйте повагу до кожної дитини, адже це прямий шлях до формування самоповаги;</p> <p>зосередьте увагу на формуванні таких якостей як милосердя, співчуття, альтруїзм, взаємоповага, взаєморозуміння; широко використовуйте метод виховної ситуації з метою створення умов для прояву цих якостей.</p>
<p>Принцип демократизації</p>	<p>подбайте про усвідомлення суті демократизації стосунків у колективі, суспільстві;</p> <p>створіть умови для усвідомлення кожним учнем суті, змісту своїх прав та обов'язків;</p> <p>створіть умови для усвідомлення учнями сутності явищ „свобода” та „відповідальність”;</p> <p>створюйте умови для постійного співробітництва у процесі діяльності на рівнях „учень – учень”, „учні – вчителі”, „учні – батьки”, „вчителі – батьки”, „учні - вчителі – батьки”;</p> <p>стимулюйте формування у кожного учня почуття відповідальності за свої вчинки;</p> <p>постійно стимулюйте активність участі всіх учнів у колективній діяльності, що потребує прийняття конкретних рішень та їх виконання;</p> <p>подбайте про постійну зміну ролей відповідального та виконавця для кожного учня у різних видах колективної діяльності.</p>
<p>Принцип неперервності виховання</p>	<p>розкрийте перед дітьми суть самовиховання, перспективи розвитку особистості;</p> <p>переконайте вихованців у необхідності</p>

	<p>організації роботи над собою, з метою самовиховання та самовдосконалення;</p> <p>широко використовуйте різноманітність методів виховання (переконавання, приклад, заохочення, змагання) для формування позитивних мотивів самовиховання; озбройте вихованців методами самопізнання та самовиховання, переконуючи їх, що це процес неперервний, який триває протягом всього життя;</p> <p>подбайте про те, щоб процеси сімейного, шкільного та позашкільного виховання були підкорені спільній меті, взаємодоповнювали один одного;</p> <p>дбаючи про послідовність та наступність у вихованні, не забувайте про таку його специфічну рису як концентричність;</p> <p>давайте якісну оцінку діям, вчинкам дітей на кожному етапі їх просування вперед у справі формування моральних якостей з метою закріплення позитивного досвіду.</p>
Принцип етнізації	<p>використовуючи різні форми та методи виховної роботи, домагайтесь того, щоб вивчення історії свого народу стало потребою кожної дитини;</p> <p>сприйте усвідомленню вихованцями місця і ролі історії свого народу у світовій історії;</p> <p>через різні форми та методи виховної роботи сприйте осмисленню суті поняття самосвідомості громадянина України, відчуття етнічної причетності;</p> <p>створюйте умови для усвідомлення суті та змісту поняття „менталітет”;</p> <p>створюйте умови для усвідомлення вихованцями загальнолюдських, національних цінностей;</p> <p>формуєте у вихованців розуміння, повагу до почуттів людей різних національностей;</p> <p>формуєте у вихованців інтерес до культури, традицій різних народів.</p>
Принцип послідовності, систематичності і варіативності форм і методів виховання	<p>пам'ятаючи про те, що виховання - неперервний процес, намагайтесь, щоб кожна виховна дія стала елементом цілісної системи;</p> <p>постійно вивчайте учнів (рівень їх розвитку, інтереси, мотиви різних видів діяльності), результати виховної діяльності, плани попередньої роботи з ними, щоб дотриматись послідовності дій, забезпечити різнобічність виховного впливу;</p> <p>ретельно плануйте виховну роботу з учнями, залучаючи їх до цього процесу (складання плану роботи, планування окремих заходів) та здійснення</p>

	<p>виховного впливу, окремих дій; враховуючи таку особливість виховання як концентричність, намагайтесь постійно поширювати та поглиблювати зміст виховних заходів; будуйте систему виховання в конкретному колективі, виходячи із загальної системи виховання, намагаючись враховувати особливості засвоєння знань, формування переконань, характерних для учнів вашого колективу почуттів та мотивів діяльності та поведінки учнів; турбуючись про результати засвоєння знань та формування умінь діяльності та поведінки учнів, забезпечте максимальну варіативність форм виховної роботи.</p>
<p>Принцип диференціації та індивідуалізації виховання</p>	<p>використовуйте комплекс методів вивчення особистості учня та колективу, акцентуючи увагу на індивідуальних особливостях та потребі уособлення та самоактуалізації кожного учня; розвивайте спостережливість з метою врахування результатів використання методу спостереження у виховній роботі як найбільш непомітного для учнів, що може максимально забезпечити систематичність та послідовність виховної роботи; постійно використовуйте метод виховних ситуацій, що склались стихійно у процесі виховної роботи; постійно моделюйте різні виховні ситуації (ситуація співчуття, „невимушеної вимушеності”, вільного вибору, моральної творчості) з метою створення оптимальних умов для прояву кожної індивідуальності; організуйте різнобічну діяльність учнів, враховуючи їх схильності, здібності, інтереси; організуйте діяльність учнів у групах, об'єднаних спільними здібностями, інтересами (музика, спів, драматизація); постійно моделюйте створення умов для розвитку творчих здібностей учнів.</p>
<p>Принцип інтегративності виховання</p>	<p>враховуйте багатofакторність виховання при плануванні роботи; вивчайте особливості сім'ї, стиль взаємостосунків у ній з метою визначення впливу на розвиток учня; встановлюйте довірливі стосунки з батьками кожного учня; ретельно плануйте зміст індивідуального спілкування з батьками, обираючи роль зацікавленої у розвитку учня особи;</p>

	<p>моделюйте зміст, форми, методи індивідуальної, групової та масової роботи з батьками з метою підвищення рівня їх педагогічної освіти;</p> <p>залучайте батьків до участі у виховних заходах з метою формування їх зацікавленості у виховній роботі школи та розвитку поваги учнів до своїх батьків;</p> <p>постійно підтримуйте зв'язки з тими виховними закладами, які відвідують учні з метою вивчення якості їх впливу на учня та можливості використання у виховній роботі умінь, які набуває учень протягом занять у них.</p>
--	---

Рис. 2.13 Правила реалізації вимог принципів виховання

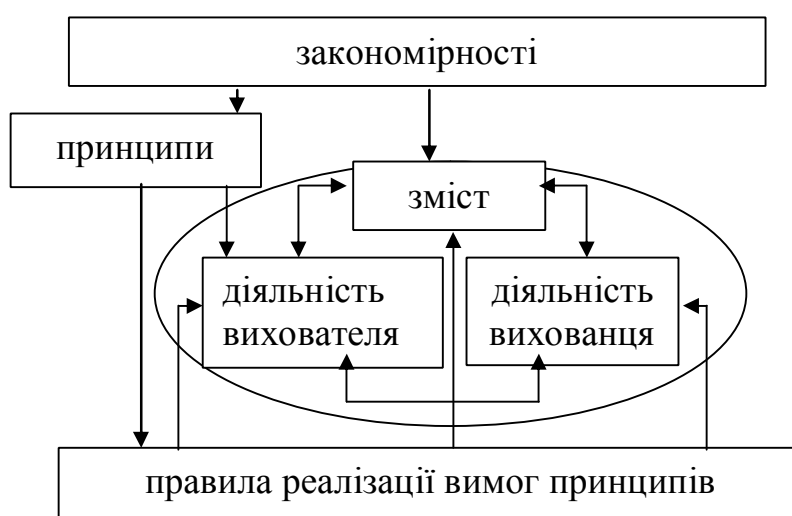

Рис. 2.14 Зв'язок закономірностей, принципів і правил виховання

ТЕМА 3. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ

Основні поняття: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання.

Методи виховання – сукупність найбільш загальних способів розв'язання виховних завдань і здійснення виховних взаємодій, способів взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців, спрямованих на досягнення цілей виховання; сукупність специфічних способів і прийомів виховної роботи, які використовуються в процесі формування особистісних якостей учнів для розвитку їхньої свідомості, мотиваційної сфери й потреб, для вироблення навичок і звичок поведінки і діяльності, а також їх корекції і вдосконалення [2, с. 206].

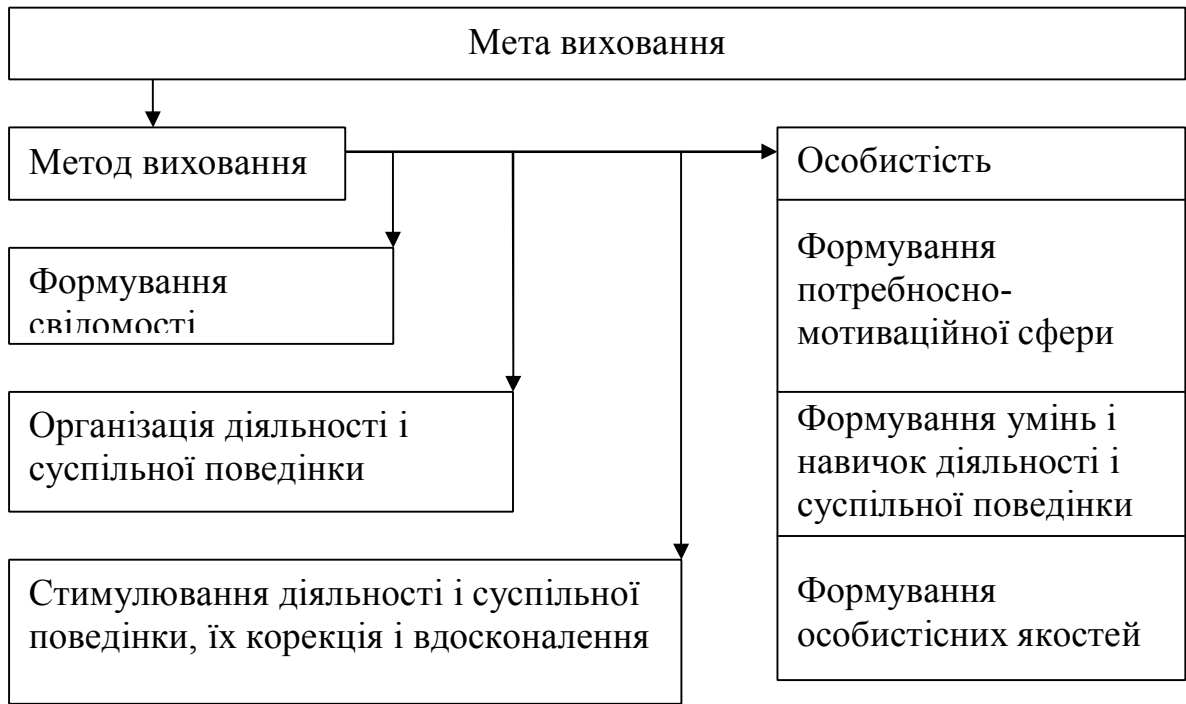

Рис. 3.1 Схема методу виховання

Прийоми виховання – шляхи використання методу виховання.

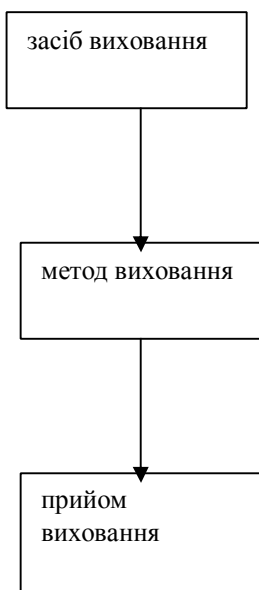

Рис. 3.2

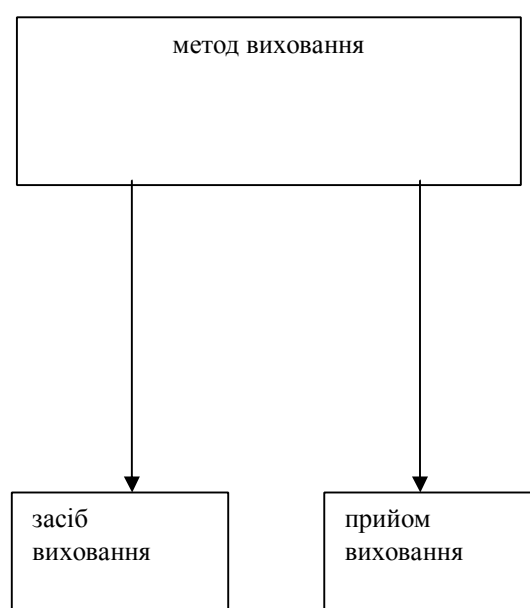

Рис. 3.3

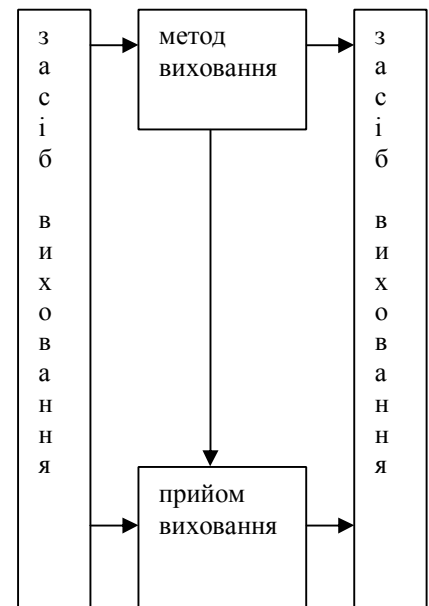

Рис. 3.4

Зв'язок методу виховання, прийому виховання, засобу виховання

Класифікація методів виховання – групування методів виховання за певними ознаками і встановлення між ними зв'язків.

Рис. 3.5 Класифікація методів виховання по формах

Рис. 3.6 Класифікація методів виховання по напрямках виховної роботи

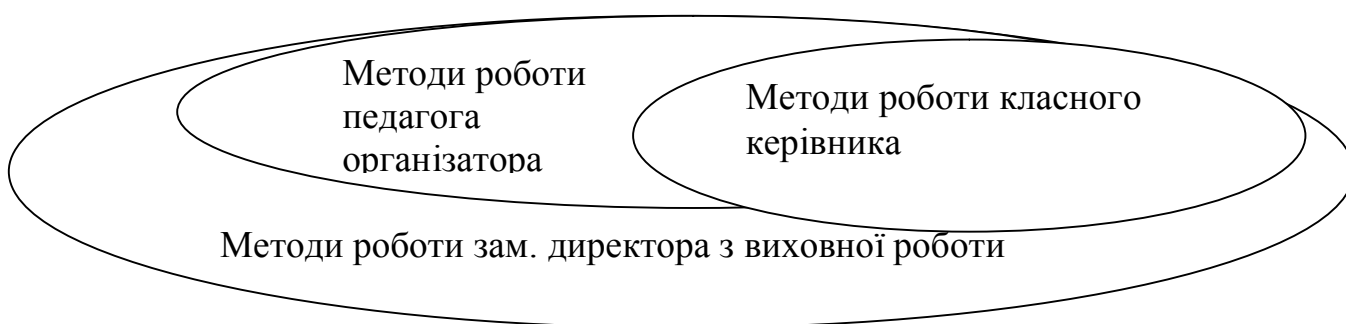

Рис. 3.7 Класифікація методів виховання по суб'єктах виховання

Методи масової роботи	Методи групової роботи	Методи індивідуальної роботи
-----------------------	------------------------	------------------------------

Рис. 3.8 Класифікація методів виховання по об'єктах виховання

Група методів виховання	Призначення групи методів	Методи
Методи формування свідомості	Формування поглядів, переконань, ідеалів, системи поглядів, цінностей	Лекція, доповідь, розповідь, пояснення, бесіда, диспут, дискусія
Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки	Формування умінь діяти згідно знань і переконань	Педагогічна вимога (пряма, всі види непрямой вимоги, громадська думка), доручення, виховуючі ситуація, привчання, вправа
Методи стимулювання діяльності та поведінки	Формування позитивного досвіду	Метод перспективних ліній, метод проблемних ситуацій, змагання, заохочення, покарання

Рис. 3.9 Класифікація методів виховання за метою виховання

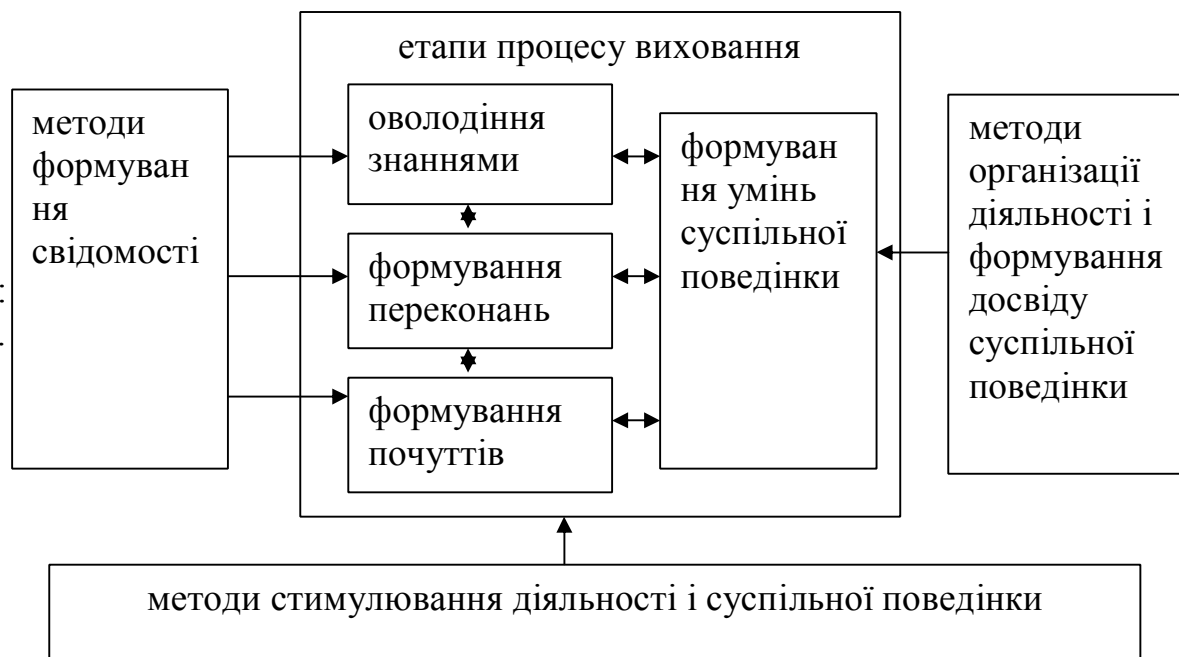

Рис. 3.5 Зв'язок методів виховання з етапами процесу виховання

ТЕМА 4. КОЛЕКТИВ І ОСОБИСТІТЬ

Колектив учнівський – таке об'єднання учнів, життєдіяльність якого визначається цілями й завданнями, що впливають із потреб суспільного, колективного та індивідуального розвитку, в якому функціонує самоврядування, а стосунки між учнями (ділові і особисті) є гуманними, характеризуються взаємною повагою і відповідальністю, спільним прагненням до загального успіху [2, с. 170].

Ознаки колективу: наявність соціально-значущої мети, спільна суспільно-корисна діяльність згідно мети, поступове ускладнення мети і характеру діяльності колективу, наявність органів самоврядування, зв'язок первинного колективу з іншими колективами та суспільством, наявність традицій, перспективність в роботі, відносини взаємної відповідальності.

Стадія розвитку колективу	Ознаки стадії розвитку колективу
I	Створення колективу. Вимоги та цілі формулює педагог
II	Створення активу колективу. Вимоги та цілі здатен формулювати актив колективу
III	Розвиток колективу. Вимоги та цілі здатні формулювати більшість членів колективу
IV	Розквіт колективу. Позиція активіста стає характерною для більшості членів колективу. Вимоги ставить увесь колектив

Рис. 3.6 Діалектика розвитку учнівського колективу

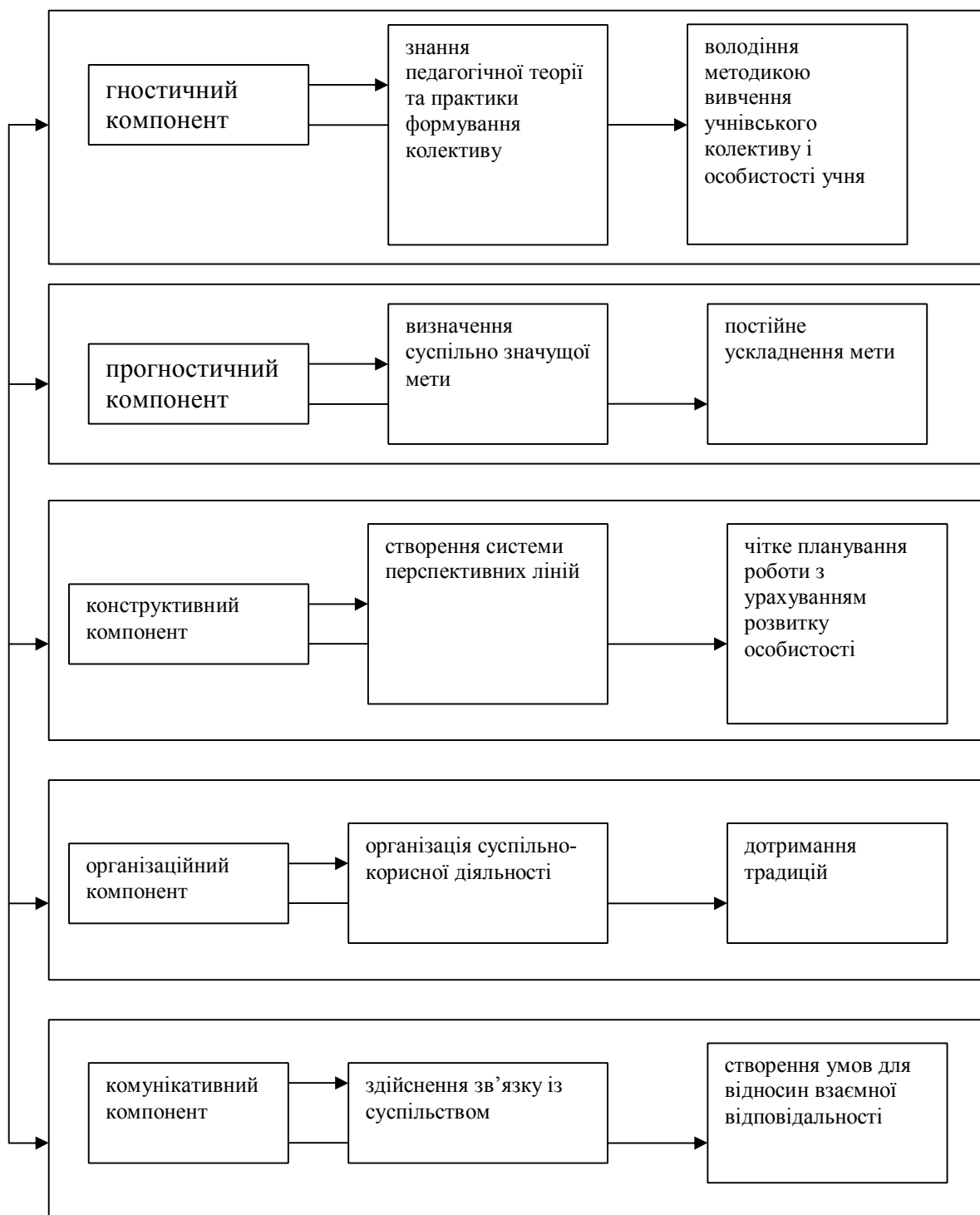

Рис. 4.1 Умови існування та функціонування колективу

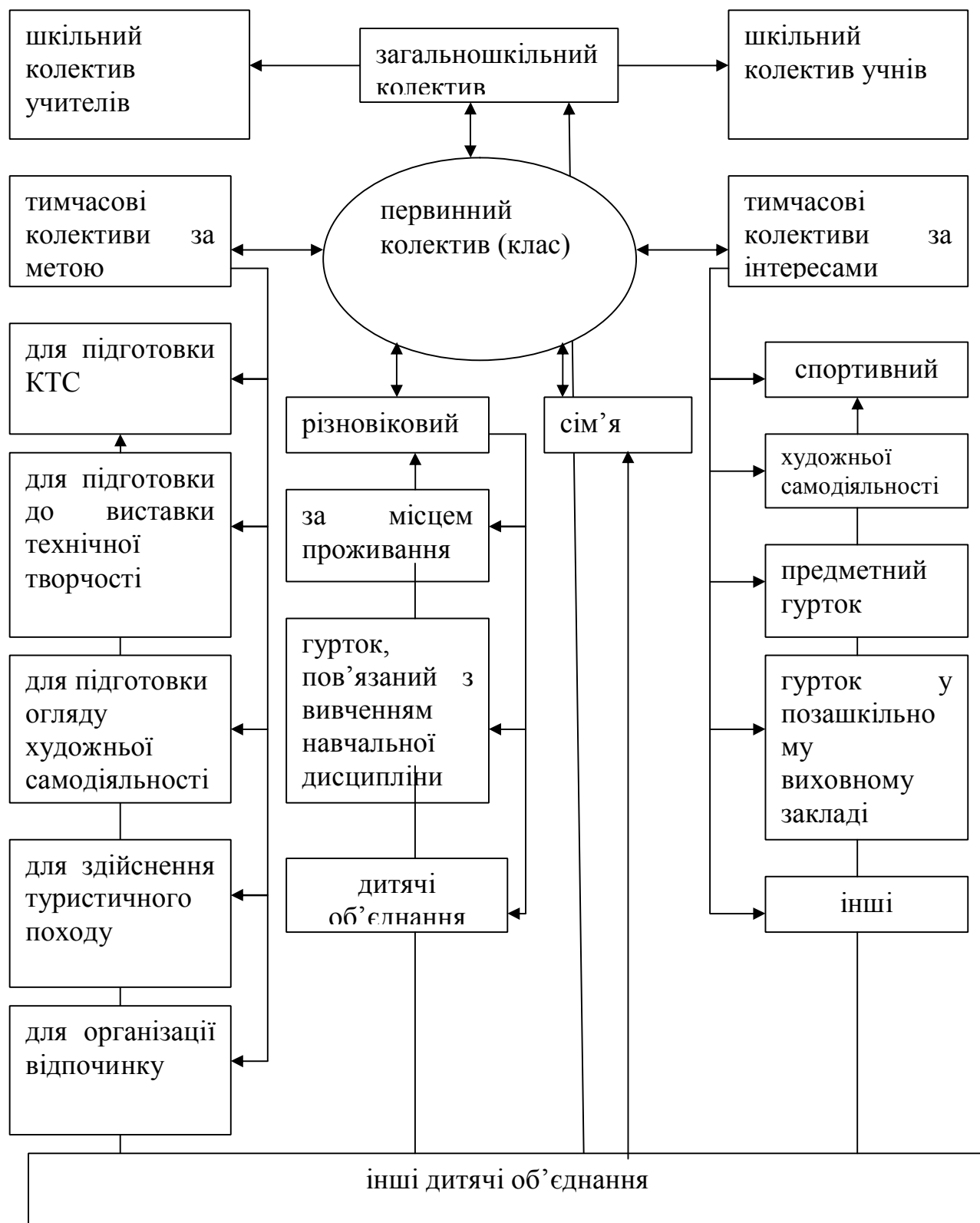

Рис. 4.2 Види колективів та зв'язки між ними

ТЕМА 5. РОБОТА КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Класний керівник – учитель, який поряд з викладанням того чи іншого предмета здійснює загальну роботу по об'єднанню зусиль учителів, що працюють у тому чи іншому класі, координації їхніх вимог для досягнення найкращих результатів у виховній і навчальній роботі з учнями класу [2, с. 165].

Класний керівник	
Функції	Права
Забезпечувати умови для всебічного гармонійного розвитку	Відвідувати уроки вчителів у своєму класі
Координувати діяльність всіх вихователів з національного виховання	
Вивчати індивідуальні особливості розвитку учнів класу	Запрошувати до школи батьків учнів
Організовувати первинний дитячий колектив	
Турбуватися про зміцнення та збереження здоров'я школярів	Виступати з клопотанням перед дирекцією про заохочення або стягнення учнів свого класу
Формувати старанність та дисциплінованість учнів	
Організовувати позакласну виховну роботу, залучати учнів до позашкільної виховної роботи	
Проводити роботу з батьками	
Домагатись єдності вимог до вихованців	
Вести класну документацію	

Рис 5.1 Функції і права класного керівника

Напрями та форми роботи класного керівника.

Напрями роботи класного керівника визначаються змістом виховної роботи, функціями класного керівника.

Форми роботи класного керівника можна розрізняти за об'єктом організації спілкування.

Рис. 5.2 Форми виховної роботи за об'єктом спілкування

З урахуванням використання основних засобів виховання можна розрізнити наступні форми роботи класного керівника

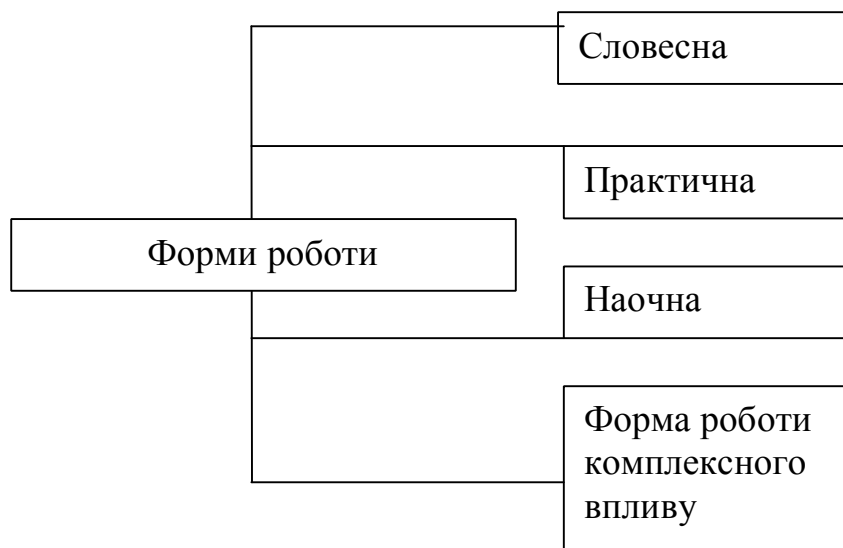

Рис. 5.3 Форми роботи класного керівника з урахуванням основного джерела впливу.

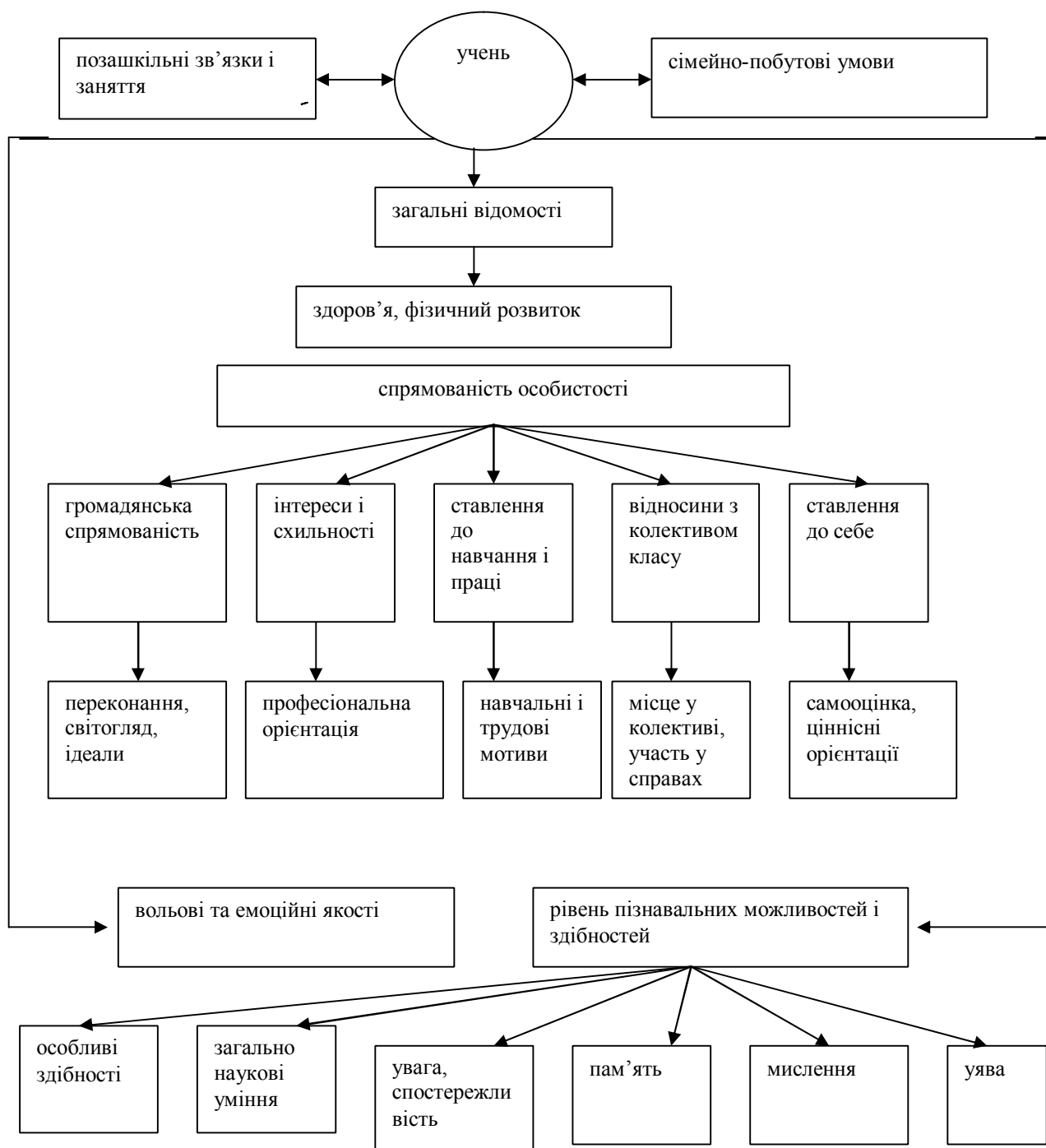

Рис. 5.3 Схема вивчення особистості учня

Література:

1. Альбом навчально-методичних схем з педагогіки / Укладач П.М. Щербань. – К.: РНМК, 1992. – 111 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник.. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Кузьминський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка. – К.: Знання-Прес, 2003. – 418 с.
4. Теоретичні основи педагогіки / За ред. Проф.. О. Вишневського. – Дрогобич: Відродження. – 267 с.
Філософський словарь. – М.: Политическая литература, 1981. – 445 с.